

Напрямок 2. Викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в контексті реалізації завдань концепції НУШ.

Вивчення питань сталого розвитку на уроках історії і громадянської освіти в курсі «Досліджуємо історію і суспільство» (5 клас)
Галина СЕРОВА

У публікації акцентовано увагу на особливостях вивчення питань сталого розвитку на уроках історії і громадянської освіти в 5-му класі. Розглянуто інтеграцію змісту і видів діяльності учнів як основу досягнення очікуваних результатів навчання учнів відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти.

Ключові слова: сталий розвиток, інтегроване навчання, історична та громадянська освіта.

Сталий розвиток як модель людського розвитку передбачає значні зрушення в екологічній, економічній та соціальній сферах життя суспільства, спрямовані на такий спосіб задоволення потреб кожної людини і людства у цілому, який забезпечує сталість природних систем та довкілля як для нинішнього, так і для майбутніх поколінь. Україна, приєднавшись до глобального руху країн-членів ООН із забезпечення сталого розвитку, започаткувала інклюзивний процес адаптації Цілей сталого розвитку (ЦСР) для встановлення стратегічних рамок національного розвитку України на період до 2030 року [1]. Рух у напрямі сталого розвитку потребує об'єднання значних колективних та індивідуальних зусиль, і освіті у досягненні зазначених цілей належить ключова роль.

Системна трансформація навчального процесу на всіх рівнях в рамках стратегії Нової української школи передбачає модернізацію змісту і методологію навчання [2]. Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти у вимогах до обов'язкових результатів навчання на основі компетентнісного підходу, серед іншого, визначено усвідомлення важливості збереження природи для забезпечення сталого розвитку суспільства [3]. Загальне поняття *сталий розвиток* об'єднує три складові: економічну, соціальну, екологічну. Це передбачає введення в процес навчання і виховання таких понять, як моделі

виробництва та споживання, громадянство, мир, етика, соціальна справедливість, відповідальність у локальному та глобальному контексті, демократія та управління, правосуддя, безпека, права людини, гендерна рівність, полікультурність, багатоперспективність минулого й сьогодення, захист довкілля, управління природними ресурсами та біологічне і ландшафтне різноманіття [4]. Визначені питання – важлива частина змісту історичної та громадянської освітньої галузі. Це вимагає включення у різні предмети відповідного навчального матеріалу і видів діяльності учнів, створення інноваційних підручників.

Прикладом реалізації такого підходу є програма інноваційного інтегрованого курсу «Досліджуємо історію і суспільство» для 5-6 класу, розроблена колективом авторів відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України [5]. Об'єкт дослідження пропонованого інтегрованого курсу – розвиток суспільства, який розглядається в минулому історії України та країн світу та у сучасності як неперервний процес. Інтеграція змісту, інтеграція діяльності, інтеграція цінностей є визначальними особливостями як модельної програми курсу, так і розробленого електронного підручника. Змістовий компонент курсу містить тематичні блоки інформації, які розкривають міжпредметні для галузі категорії та поняття щодо взаємозалежності розвитку суспільства, господарства, культури, діяльності людини і стану навколишнього природного середовища. Історичні та громадянськознавчі уявлення учнів/учениць і розуміння ними контексту сталого розвитку суспільства випрацьовуються у процесі розв'язання системи міжпредметних завдань підручника з курсу, які формують відповідні знання й мисленнєві операції учнів [6]. Так, навчальний матеріал дозволяє учню/учениці:

- усвідомити унікальність і неповторність кожної людини, зв'язок людини і суспільства (як люди живуть у спільнотах і суспільстві?);
- виявляти вплив діяльності людини на навколишнє середовище і висловлювати оцінні судження щодо їх взаємодії (як пов'язані людина і довкілля?);

- пояснювати, як життя людини і суспільства залежить від природних змін, науково-технічних винаходів, соціальних обставин (як і чому виникло господарство? Як розвиваються сучасні міста і села? Чому технічний прогрес не зупинити?);

- висловлювати власне ставлення до природних і культурних заповідників та їх цінність для суспільства (як зберігати міста і села нашої Батьківщини).

Таким чином, тематичні розділи інтегрованого курсу «Досліджуємо історію і суспільство» дають учням змогу послідовно опанувати відповідну інформацію та початкові вміння, ставлення щодо питань сталого розвитку, що уможлиблює досягнення очікуваних результатів навчання відповідно до Державного стандарту базової середньої на основі поєднання знанневого, смислового й діяльнісного компонентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Цілі сталого розвитку: Україна. Завдання та індикатори 2017. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/sustainable-development-goals--targets-and-indicators.html>
2. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
3. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 року. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
4. Стратегія Освіти для сталого розвитку. URL : <https://unece.org/esd-strategy>
5. Модельна навчальна програма «Досліджуємо історію і суспільство 5-6 кл. (інтегрований курс) Пометун та ін.». URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Hromad.ta.istor.osv.hal/Doslidzhuyemo.istoriyu.susp.5-6-kl.intehr.kurs.Pometun.ta.in.14.07.pdf>
6. Досліджуємо історію і суспільство: підручник інтегрованого курсу для 5-го класу закладів загальної середньої освіти /О. І. Пометун, Ю. Б. Малієнко, Т. О. Ремех. – К., «Освіта», 2022. – 176 с.: іл. URL : <https://shkola.in.ua/2696-doslidzhuyemo-istorii-i-suspilstvo-5-klas-pometun-2022.html>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Серова Галина Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України.